

THEMA 02

Veroorzaakt de memecultuur een toename van wijdverspreide stereotyperingen?

SOCIAAL & CULTUUR

TECHNOLOGIE

MEDIA

Sommigen vinden het grappig, anderen vinden het een zoveelste voorbeeld van stigmatisering van de vrouw. Hoe dan ook, de internetmeme 'Karen' is wereldwijd bekend geworden. Het is een stereotypering van een witte vrouw die zich verongelijkt voelt en dat op een ietwat hysterische manier uit door zich te beroepen op haar rechten. Het inzetten van een eigen naam om een stereotype aan te duiden is niet nieuw, Dickens' Scrooge is een bekend voorbeeld. Maar de mogelijkheden van de digitale memecultuur zouden er weleens voor kunnen zorgen dat het vormen van dergelijke stereotyperingen in rap tempo zal uitbreiden.

Onze observaties

- Een internetmeme verwijst doorgaans naar een plaatje, korte video of audio-opname waarin op humoristische wijze een idee (bv. de [illusie](#) van ontkenning klimaatverandering), bepaald type gedrag (bv. 'OK Boomer') of stijltrend (bv. van de [hipster](#)) wordt weergegeven, die vervolgens zo vaak wordt gedeeld dat de boodschap zich snel verspreidt onder een grote groep mensen.
- Het gebruik van internetmemes is bijna niet meer weg te denken uit onze dagelijkse, digitale communicatie. Dit wordt deels verklaard door de [beeldcultuur](#) waarin we steeds minder communiceren door middel van taal en steeds vaker via beeld, en het feit dat onze aandacht spanne korter is geworden. Een meme is een manier van ideeën overbrengen die goed past in deze tijd: het is snel te 'consumeren', vraagt weinig tot geen leeswerk en is makkelijk op elke telefoon te openen.
- Omdat het verspreiden van ideeën via een internetmeme vaak effectief is, worden ze ook steeds vaker in de politieke sfeer gebruikt. Zo kan een politieke boodschap simpel en snel worden overgebracht verspreid. President Donald Trump staat er bijvoorbeeld om [bekend](#) dat hij memes gebruikt om een boodschap te communiceren.
- Zoals we eerder [schreven](#) is de 'Karen-meme' een van de meest wijdverspreide en besproken internetmemes van het moment. Zo schreef het Amerikaans literair-culturele tijdschrift [The Atlantic](#) een kritisch stuk over deze meme, omdat het op seksistische wijze verschillende universele negatieve gedragingen uitsluitend toeschrijft aan witte vrouwen van middelbare leeftijd. Het stereotype dat hierdoor ontstaat is eerder negatief dan grappig, in tegenstelling tot de meeste andere memes die vooral grappig zijn.

Analyse

Het is niet nieuw om een eigenaam te gebruiken om iemand een bepaald stereotype op te leggen. "Scrooge" is een van de meest bekende voorbeelden. Het is een personage uit het bekende verhaal *A Christmas Carol* van Charles Dickens dat zich schuldig maakt aan hebzucht, egoïsme en van mening is dat de armen krijgen wat ze verdienen. Ook "Don Juan" is een bekende eigenaam die gebruikt wordt om mannen aan te duiden die erop uit zijn om zo veel mogelijk vrouwen te verleiden. Er zijn ook minder bekende voorbeelden die vooral lokaal worden gebruikt, zoals in Nederland "Sjonnies en Anita". Dit verwijst naar ordinaire jongens en meisjes uit een lager sociaal milieu die meestal op een brommer of scooter rijden. Een stereotypering is over het algemeen negatief, al was het alleen al doordat het een persoon reduceert tot een beperkte set eigenschappen. Maar in de internetmemecultuur gaat het er vaak ook om een grappig aspect uit te lichten. Hoewel de meeste memes vanwege hun humoristische invalshoek geen grote opspraak veroorzaken, is de algemene kritiek op memes dat ze kunnen bijdragen aan de polarisering van het publieke debat op sociale media en daarbuiten. Een stereotypering werkt namelijk vaak als een conversatiestopper: als iemand bijvoorbeeld wordt weggezet als een Scrooge, is het voor die persoon moeilijk om nog geloofwaardig te beargumenteren dat hij om andere redenen zuinig wil zijn met zijn geld. Een van de meest recente en wijdverspreide internetmemes is de Karen-meme, waarin er een negatieve stereotypering wordt gemaakt van witte vrouwen van middelbare leeftijd. Dit is ook een van de weinige memes waarop breed is gereflecteerd in vooraanstaande kranten en tijdschriften. Karen symboliseert onder andere een witte vrouw van middelbare leeftijd die op vervelende wijze haar rechten

opeist, racistisch is, niet in vaccinaties gelooft of zich verzet tegen coronamaatregelen. Dat deze meme in opspraak is gekomen is niet alleen vanwege de populariteit van de meme, maar ook vanwege het feit dat het vrouwen op een seksistische manier wegzet. Toch zijn er meer memes zoals deze, bijvoorbeeld 'Kyle': een boze blanke mannelijke tiener die woedend en agressief is, Monster-energydrinks consumeert en Axe-bodyspray gebruikt. In het verleden was het moeilijker om een dergelijke stereotypering zo wijdverspreid te krijgen als nu. Ten eerste moest men begrijpen wat de stereotypering inhield, iets waar men alleen achter kon komen door middel van tekst en uitleg. Scrooge is bijvoorbeeld zo bekend omdat het verhaal een wereldwijde jeugdklassieker is, maar Lolita is al een stuk minder bekend, aangezien dit stereotype is voortgekomen uit de gelijknamige roman van de Russisch-Amerikaanse schrijver Vladimir Nabokov, die lang niet zo breed gelezen is als *A Christmas Carol*. In tegenstelling tot de stereotypingen met gebruik van bijvoorbeeld eigennamen die dateren van voor het digitale tijdperk, laten internetmemes zich veel makkelijker verspreiden over de wereld. Bovendien, en dat is minstens zo belangrijk, zijn internetmemes een stuk makkelijker te begrijpen omdat ze bestaan uit beelden die na een paar seconden een herkenbaar type opleveren, in tegenstelling tot een heel boek of essay dat men eerst moet lezen. Het humoristische aspect van memes maakt bovendien dat ze leuk zijn om naar te kijken, waardoor de populariteit van memes eveneens groeit. Tot slot hebben meer mensen toegang tot memes dan tot een geschreven tekst in een boek of krant, omdat ze op iedere smartphone makkelijk te openen zijn. De populariteit van internetmemes kan dus tot een snelle, wereldwijde toename van een dergelijk gebruik van eigennamen leiden.

Implicaties

- **Met de toename van internetmemes als 'Karen', 'OK Boomer' of 'Kyle' zal er binnen het publieke debat steeds vaker een bepaalde groep vooral negatief worden weggezet in een stereotypering. Het humoristische karakter van internetmemes en de potentiële alomtegenwoordigheid op sociale media, maken het moeilijk om een dergelijke stereotypering af te schudden wanneer die eenmaal is toegekend.**
- **Als communicatietool heeft het gebruik van een meme als 'Karen' of 'Kyle' veel weg van het gebruik van een drogreden. In het algemeen is een drogreden het gebruik van een reden die niet klopt, maar die wel aannemelijk lijkt. Er zijn veel verschillende drogredenen, waarvan 'ad hominem' (het aanvallen van de persoon in plaats van het argument) of 'hellend vlak' (een argument waarbij een extreme uitkomst wordt gepresenteerd als logisch gevolg) bekende voorbeelden zijn. Het inzetten van de stereotypering van bijvoorbeeld 'Karen', werkt ongeveer hetzelfde als de drogreden ad hominem: het argument van de vrouw in kwestie wordt direct gediskwalificeerd omdat ze een Karen is, ongeacht of haar beweringen wel of geen houtsnijden. Als de internetmemecultuur inderdaad een toename aan dergelijke communicatietools veroorzaakt, dan kan dit het publieke debat bemoeilijken en verharden aangezien er dan steeds meer ruimte komt voor redeneringen die niet kloppen maar wel als aannemelijk worden ervaren.**